חיים וייצמן על:

• תיאודור הרצל

„אספה אותו אוירה של כנות רבה, ונימה של פאתוס. נדמה היה לי כמעט מתחילה כי נטל על עצמו תפקיד בעל עוצמה אדירה, בלי הכנה מתאימה.. כאישיות היה חזק ונאיבי כאחד.. כפי שראה את הדבר, היו יהודים עשירים והיו יהודים עניים. מה היה יותר הגיוני מאשר להניע את היהודים העשירים לתת כסף לשולטן, כדי להרשות ליהודים העניים לבוא לארץ ישראל ?.. אפילו בארון אדמונד דה־רוטשילד חשב את הרצל לאדם נאיבי שהחסיא את מסרתו לחלוטין.. הוא היה מארגן ואישיות מלהיבה, אולם הוא לא היה שייך לעם ולא תפס את אופי הכוחות הטמונים בו.“

• מכס נורדאו

„ההקרבה העצמית הנלהבת וההתמסרות שעוררו כבוד בהרצל חסרו בנורדאו. מצאתיו מלאכותי ונוטה ליהירות.. ציוני קנאי רק משך ישיבות הקונגרס ; משך שאר שלוש מאות וחמישים הימים בשנה שמענו עליו בתנועה רק לעתים רחוקות.. הוא לא היה מוכן, כהרצל ורבים אחרים, להקריב את הקאריירה שלו לציונות.. הוא היה סנור גיבורי, פרים־דונה, נואם גדול בסגנון הקלאסי. עבודה שחורה לא היתה בקו שלו.. דבורו היה גאה ומלא מליצות, אך לא ניכר בו עומק של הרגשה וכושר ראיה. הציונות שלו היתה שטחית.“

• זאב ז'בוטינסקי

„בא אלינו מאודסה כילד פלא. בשנות העשרים המוקד־מות שלי כבר רכש לעצמו תהילה כעתונאי רוסי, תחת שם־העט אלטלינה, עורר את תשומת לבם של אנשים כמו מקסים גורקי וליאו טולסטוי הזקן. גם הוא היה נואם מוכשר והפך שליטן של חצי תריסר שפות.. נאומיו בקונגרסים הראשונים היו בעלי נוסח מגרה, אך לא השאירו רושם ברור מאד. כך איש לא ידע, למשל, אם היה בעד אוגנדה או נגד.. הוא היה בלתי יהודי לחלוטין בהתנהגות ובגישה.. החיים היהודיים הפנימיים לא השאירו בו כל עקבות.. הוא היה מכוער למדי, מושך את הלב במידה עצומה, בעל דיבור נאה, חם לב, נדיב, תמיד מוכן לעזור לחבר במצו־קה. אולם מעל לכל התכונות האלה היתה שיכבה של אבר־רות תיאטראית למדי, מוזרה ולא לענין.“

• מרטין בובר

„לפני חמישים שנה היה איסטניס צעיר, בן לאב עשיר, דמות מוזרה ואקזוטית למדי בעינינו. על אף ההענקה הגדולה שקיבל מן הבית היה לרוב שקוע בחובות, כי היה חובב אומנות ואוסף חפצים יקרים.. הורגזתי לעיתים קרו־בות על ידי דיבורו המעושה, שגיה מלא ביסויים מלא־כותים ומשלים מפורסים ושחסר, כך נדמה לי, בהירות רבה או יופי... הוא רק התחיל לפתח (אז) את הסגנון הגרמני שאין שני לו.. בובר לקח מן הציונות, השתמש בה כחומר אסיתטי.“

• אשר (אחד העם) גינזברג

„הוגה הדעות ובעל הסגנון העברי הראשון בדורו.. הוא היה תמיד מבקר חריף וחסר־רחמים, אדם בעל שלמות אינטלקטואלית שאי אפשר היה לערערה, אולם בקורתו נבעה מגישה חיובית חזקה.“

• נחום סוקולוב

„תמיד ידידותי כלפי צעירים.. אולם תמיכתו היתה עדינה, מדודה וחסרת התלהבות.. לא היה לו כל מושג של זמן. שום מושג מה פרושה של הבטחה מעשית... הוא היה תמיד בעד פשרה.. ביתו הוא בית מוזר מאד, שהזכיר תחנת רכבת. אנשים, בעיקר צעירים, נכנסו ויצאו בו תמיד, בשעות המוזרות ביותר. לא היתה כל נוחיות בבית, אך תמיד היה שם מישהו מעניין לפגוש. סוקולוב עצמו היה שם רק לעתים רחוקות. הוא היה מופיע בצהרים, או קצת לאחר מכן, בחלוק בית, נעלם אחר כך כדי לבקר בבית הקפה החביב עליו, שם נשאר עד חצות.“

• פנחס רוטנברג

„עשה עלי רושם של אדם כנה, אך דעותיו על הבעיה היהודית ועל ארץ ישראל היו שטחיות. היה ברור כי לא הקדיש להן מחשבה רבה... הוא אמר שהוא ממהר לחזור ללונדון, לפני היכנס יום הכפור. לא הבנתי מדוע דואג מהסכן ליום הכפור.. כשהכרתיו יותר התרשמתי ממרצו ומרצונו הרב לעשות משהו להטבת המצב היהודי.. אולם חוסר הבנתו את בעיותינו דכאה אותי.. לוא היה קרנסקי (ראש המהפכה הרוסית הראשונה) נשאר בשלטון, לא היה רוטנברג חוזר לחיים היהודים. הוא היה מהפכן באופיו, והמהפכה קראה לו תמיד.. כשבא אלינו היה חסר כל מגע עם החיים היהודים.. הוא דמה לטורבינה אדירה, רתומה למסרה גדולה יחידה.“

• מנחם מנדל אוסישקין

„אדם בעל מרץ גדול, עקשנות עצומה ושכל ישר יציב. יתכן שהשכל הישר שלו היה מעט יציב מדי. היתה בו נימה של רודן, והוא היה קצת בלתי סובלני כלפי אנשים צעירים ממנו.. כשמרני מטבעו, התנגד לתמרונים הדיפלומטיים הגרנד־יוזיים של הרצל, האמין שיוכל להשיג הרבה יותר על ידי עמידה על המקח עם התורכים עצמם. בהתנהגותו הזכיר אוסישקין תערובת של באשא תורכי וגוברנטור רוסי. אולם כל מגרעותיו באו מהתמסרותו העצומה למסרה (הציונית).. הוא היה בלתי גמיש לחלוטין ביושרו ובכנותו.. גולגלתו היתה עגולה ומאסיבית, הרגשת שיכול היה לפרוץ בה דרך קיר של לבנים... ההלצה אמרה שבכל פעם, כאשר הרתה אשתו, היה דופק על השולחן ואומר בחומרה : בן ! זה צריך להיות בן !“

• חיים ארלוזורוב

„הצעיר מכולנו. בעל הגיון מזהיר, היה מתאים במיוחד להגיש את הפילוסופיה הציונית שלנו לדור הצעיר.. הוא היה חסר רחמים בהתקפותיו על הקבוצה הקיצונית... הוא קבל השכלה מצוינת, והרקע היהודי שלו היה יציב. אחד המעטים שהכיר היטב את המזרח והמערב כאחד, לכן התאים במיוחד לתפקיד שמילא. ביסודו היה בעל טבע ידידותי, אך הוא לא סבל טיפשים.. מותו השאיר חלל ריק שלא נתמלא בצורה מתאימה עד היום *.“

• ארנסט בוין

„לא היה (מצדו) המאמץ הועיר ביותר להבין את נקודת ההשקפה שלנו. היתה רק גישה שחצנית ומתנצחת.

• אלברט אינשטיין

„הוא נראה כנוף שהפך רוח.. השיג את כל הישגיו בכוח החישוב בלבד.“

• פייצל איבן חוסיין

„מצאתיו מוקף לוחמיו, כנוסיה בעלת מראה פראי שעסקה, בבואי, בעריכת מעין פנטזיה.. הוא שאל אותי שאלות רבות על התכנית הציונית, ומצאתי שלא היה כלל חסר־ידיעה... מפעם לפעם, משך השיחה, עבר לצרפתית. הוא לא דיבר בה בשטף, אולם הוא היה מסוגל להבהיר את כוונתו, והדבר הקל במידת מה על המאמץ של שיחה ארוכה באמצעות מתרגם... פגישה ראשונה זו במדבר הניחה את היסוד לידי־דות שארכה עד יום מותו... לרוע המזל לא היה מסוגל להגשים את שאיפותיו (בסוריה) בגלל נסיבות שלא היו תחת שליטתו.“

• ט. א. ו ורנס

„הוא שוחח עם כמה שיכים, וסידר מן הסתם סידורים לילה, בו היה יוצא לפוצץ כמה קילומטרים של מסילת ברזל.. יחסו לתנועה הציונית היה חיובי מאד, על אף היותו פרי ערבי ביותר. כמו פייצל סבר שהיהודים יוכלו לעזור מאד לערבים... אישיותו היתה מסובכת וקשה. הוא היה ביישני ביותר, התנהגותו היתה קפריסיוזית, וקשה היה להניעו לד־בר ברצינות. היה לו מן הסוג האוכספורדי של הומור לגלג־ני. אולם כשהצליח מישהו להביא אותו לידי שיחה רצינית, היה גלוי לב ורציני, ודעותיו, בחוד בנוגע לעניני המזרח הקרוב, היו ראויות להישמע.“

* מילים אלה, שנכתבו ב־1947, יכולות להתפרש כעקיצה לדוד בן־גוריון, שמילא למעשה את מקומו של ארלוזורוב, אחרי מותו, וייצמן נמנע מלתאר את אישיותו של בן־גוריון בספרו.

• בניטו מוסוליני

„הוא קבל אותי במשרדו המפורסם — חדר ארוך, מואר באור עמום וכמעט חסר ריהוט. הוא ישב ליד מכתבה קטנה בפינה הרחוקה ביותר של החדר, כך שעל המבקר היה ללכת מרחק ניכר כדי להגיע אליו. לפני המכתבה עמד כסא קשה, למען המבקר. הכל היה קצת תיאטראי, ולא הוסיף — ואולי גם לא התכוון להוסיף — לנוחיותו של המבקר... הוא ברך אותי בצורה ידידותית למדי, לחץ את ידי.. חזרתי ועמי הרושם שלא היה עוין לרעיון הציוני ולעבודתנו בארץ ישראל. חשדו ואיבתו היו מכוונים אל הבריטים, אשר לדעתו השתמשו ביהודים במזרח הים התיכון כדי לחסום את הדרך בפני האיטלקים.“

• אדמונד דה־רומשילד

„כשפגשתיו היה אדם בשנות הששים, ער מאד, עדיין היה בו משהו מן הגנדרן, אולם היה מלא נסיון וחבונה. כל דבר מסביבו היה בטעם מובהק : בגדיו, ביתו — או, ליתר דיוק, בתיו — ריהוטו וציוריו. עדיין אפסה אותו אוירה של אמן־החיים שהיה פעם. בהתנהגותו יכול היה להיות עדין ואכזרי כאחד. היה זה רפלקס של אישיותו המפוצלת.כי מצד אחד ידע את כוחו והתיהר בידיעתו זו, ומצד שני פחד מפניו. לגבי משפחתו היה... אדם פראי. אולם כאשר, מאוחר יותר, החלו גם רוטשילדים אחרים להראות ענין בארץ ישר־אל, והיו מוכנים לתת מעט כסף לעבודה, אסר עלי לפנות אליהם. „מה !“ אמר בכעס. „אחרי שהוצאתי עשרות מליונים על התכנית והם צחקו לי, הם רוצים לבוא עתה בכמה מאות אלפי פרנקים קבצניים ולהתחלק בתהילה ? אם אתה זקוק לכסף, אתה תבוא אלי !“ עשיתי זאת לעתים קרובות, ורק לעתים רחוקות לשוא.“

• יאן כריסטיאן סמאטס

„מבלי שהכיר אותי בכלל, קיבל אותי בצורה הידידותית ביותר ושמע לדברי באהדה רבה. חום והבנה קרנו ממנו.. הוא התיחס לבעיה בהתענינות ערה, אפשר לומר, באהבה.“

• לורד ריידינג

„היה זה כאילו התנגשתי בקרחון. צונן, מרוחק, אדיש ושאנן, נדמה היה כאילו כעס על עצם דברי אתו על נושאים כמו ארץ־ישראל ומולדת יהודית... במרוצת הזמן נמס במקצת.“

• הרברט סמואל

„הוא היה דיסקרטי, בעל סאקט והתמדה. היה לו מעמד כמדינאי, והוא עזר לנו במידה רבה.. הוא הדריך אותנו באופן מתמיד, נתן לנו מפעם לפעם רמזים על הצורה בה יתגבשו הדברים.“

• אורד וינגייט

„דסות מוזרה ומבריקה. קראו לו לפעמים לורנס של־יהודה, לא רק בגלל מיבצעיו הצבאיים, כמנהיג היחידות ה־יהודיות שאורגנו נגד פעולות הסרור (הערבי), אלא בגלל אהדתו הלוהטת, אפשר לומר הדדהותו, עם האידיאלים הרמים ביותר של הציונות... אנשיו העריצו אותו בגלל התמדתו, אומץ לבו ומקוריותו.. התרשמתי מיד מאישיותו האדירה ומתפיסתו הרוחנית לא רק את בעיות ארץ־ישראל, אלא את בעיות העולם כולו... שני יצריו האינטלקטואליים היו המדע הצבאי והתנ"ך, והיתה בו מזיגה של תלמיד ואיש־פעולה "ש־חוכירה לי את לורנס. היו גם דמיונות אחרים : קנאותו. גישתו הקפריסיוזית ומקוריותו.. רק כעבור חודשים רבים נודע לי כי אכן היה קרוב משפחה רחוק של לורנס.“

• וורה וייצמן

„היא היתה בעלת טבע שקט, מתרחק מן הבריות, נוטה לשקוע בהרהורים, אפילו עצובה.. תחילה חשבתי שהיא הת־יחסה אל הדברים ביתר שלוה ממני, ומבחינה מסוימת גם עשתה זאת, אולם במרוצת הזמן למדתי שרושם זה היה שטחי בלבד. עומק רב של רגש, אופי והבנה היה חבוי מתחת לפני השטח... תוך כל התמורות של קיומי המסובך למדי, היתה זאת אשתי שאירגנה את הדברים בצורה שהיה לי רקע יציב ובטוח, ואם הייתי מסוגל להמשיך בדרכי ולהקדיש את כל רוחי לעבודתי, מבלי להקדיש מחשבה רבה לעניינים כספיים או מעשיים אחרים, היה זה אך ורק הודות לה.“